

Kjak

Teitur Vágadal
sjúkrarøktarfrøðislesandi

Forsinkaðar viðmerkingar

So eru 3 vikur farnar, samgongan brúkti 2 vikur at finna saman, og spenningurin um hvussu tey komandi 4 áriní vera, er sjálvandi øgilig.

Avbjóðingar

Tær eru sjálvandi fleiri. Henda samgongan ella betur sagt, hetta Løgting stendur fyri sera stórum avbjóðingum.

Hvussu skal hallið minkast, hvussu skal tað gerast liviligari í Føroyum, og hvussu fáa vit fólkavøkstur? Hesir spurningar ella beinleiðis vandamál eru tey týðningarmiklastu.

Hallið

Um tað er nakar universiellur sannleiki, so er tað at lán má afturgjaldast, fyrr ella seinni. Føroyar kann ikki halda áfram við hallið, figgjað av lánið. Tí mugu vit minka um hallið.

Hvussu vit minka um halli, eru fleiri boð um. Rationaliseringar, er eitt oftani nógv neyðtikið orð. Hvat merkir tað? Hava politikari yvirhøvur givið sær far um, hvat tað er og nær tað skal fremjast? Vit mugu tíanverri ásanna, nei! Rationaliseringar er ikki nakað, sum skal fremjast í sparitíðum. Tað skal altíð fremjast, og so kunni vit bara undrast á, hví tað er ikki framt frammanundan? Rationalisering merkir forrestin, at ein betrar um rakstur, so at starvsfólk og mannagongdir gerast betur.

Vit skulu øll liva (í Føroyum?)!

Ja, hvussu gera vit tað? Hvussu kan tann einliga mamman við 800 kr/vikuna, forsyrgja sær sjálvari og tveimum børnum? Hvussu gera vit tað áhugavert hjá tí ríka at framhaldandi vera í Føroyum og gjalda sína skatt? Ja, eg tími ikki at svara hasum spurninginum, tí at tað fara altíð at vera tvær síður ella fleiri síður av somu søk. Hagfrøðingurin sigur kanska, at vit skulu hjálpa mammuni, tí at hon

ber børn og tískil hjálpir samfelaganum í framtíðini. Ella sigur hann samstundis, at vit hava brúk fyri peningunum hjá tí ríka, fyri at gjalda fyri dagpeningin hjá mammuni o.s.fr. Vit gerast ikki liðug at kjakast um hetta, hvør skal fáa og hvussu nógv? Ein óendalig diskussion, sum skal loysast av 19 fólkom. Men hví 19 fólkom + landsstýrið? Jú tað er samgongan, tað er meirilutin, og meirilutin ræður. Jamen skulu vit øll ikki liva her? Vit hava jú valt 33! Hví skulu so 33 ikki avgera, hvat hendir í Føroyum? Er tað so ringt hjá 33 at finna útav, hvussu mamman og ríkmaðurin skulu geva til samfelagið? Og forrestin, hví bekymrað vit okkum yvirhøvur fyri ríkmanninum? Er hann ikki ríkur?

Ah ja, tykist innviklað ella okkurt annað.

Fólkavøkstur

Eitt hugnaligt kvøld, ella okkurt heilt annað, og 9 mánaðir seinni, fólkavøkstur!

Tað var tað, hvussu einkult er tað ikki!

Men hov, Føroya stendur í stað! Vit hava ein vøkstur, ella var tað minking?, uppá 21 fólk! 21 fólk! Umleið 600 børn vera fødd árliga, og eini 300 fólk doyggja árliga. Tað átti at givið yvirskot. Men tað gerð tað ikki. Hví tað?

Ein innviklað blanding av frá- og tilflyting, útbúgvingarørindi og liviumstøður.

Nógv var lovað í valstríðnum, millum annað betur kor fyri útbúgving, sum eg trúgvi er svar uppá fólkavøkstur.

Míni ráð til Løgting

1) - Skattur: Hetta er ikki ein samgonguspurningur, men ein samfelagspurningur, hvat og hvørji vilja vit í tí føroyska samfelagnum, vit mugu vita, ikki gita!

2) - Fiskivinnureform: Skuldin er vaksin, teir, sum eru, hava fyrimunir og teir sum vilja sleppa inn, hava tað sera torført við at sleppa inn. Skuldin má minka um fiskivinnan skal framhaldandi

vera okkara bein at standa. Løgið forrestin at bara hava eitt bein at standa, hví er einki meira hent á vinnuøkinum?

3) - Útbúgving: Um Føroya vil varðveita tey ungu, mugu vit bjóða teimum meira móguleikar. Vit kunnu ikki bjóða teimum allar móguleikar, men vit mugu bjóða teimum teir grundleggjandi móguleikarnar. Vit hava eitt undirskot í fólkabýtinum. Serliga í árganginum frá 21 til 30 ár er undirskoti eini 200-300 fólk per árgang. Hetta er forrestin partur av teimum, sum fáa børn. Og burðartalið er eisini í minking.

Útbúgving er nógv prædikað, latum okkum vóna at Løgting ger eftir sínum egnu prædikum.

Sparingar

Viðvíkjandi vil eg staðiliga frámæla plenuklipparin. Hann er fyrileytarleysur, og tæinir ongum endamálið. Stuttíðarsparingar geva langtíðarútreiðslur.

Eg havi nøkur fá uppskot.

1) Gev Taks meiri pening at arbeiða við, so megnar Taks at røkja sínar skyldur fullvæl.

2) Endskoða fiskivinnuna beinavegin, og fá rakstrarstuðul úr skipanini.

3) Avtaka floksstuðul. Tað vera brúktar umleið 4 mill til floksstuðul árliga. Á henda hátt finna vit útav hvat grundarlag býr undir teimum ymisku flokkunum. (og tað er altso ikki bara Fólkaflokkurin sum hevur pening)

4) Fráfaringarlønir og dupult gjald til lögtingsfólk og landstýrisfólk avtakast. Í skrivandi stund eru tað 16 lögtingfólk og 3 landsstýrisfólk sum fáa óneyðuga fráfaringarløn. Tey hava øll goldið í ALS, so hví skulu tey ikki brúka tað skipanina?

4.1) Lat eisini hesi vælsignaðu landsvaldu sjálvi gjalda sína pensjón. Hví skulu tey ikki vera líkastillaði við okkum onnur deyðiligu?

4.2) Avtak ferðastuðulin

og kostnaðarískoyti til tey landsvaldu.

Viðvíkjandi ferðastuðul, fáa tey fyri 100 dagar, ikki 220 dagar sum øll onnur. Og summi fáa upp í 5 ferðir so nógv sum vanlig fólk. Brúka tey kanska rakettbrennievni?

Tá er betur at Løgtingi ger eina skipan, har landsvald leggja kvittanir fram, sum prógv fyri teirra aktuellar útreiðslur, ístaðin fyri eina løgna ógrundað upphædd. Ein skipan sum verður brúkt í øðrum londum og sum gevur eitt nógv størri gjøgnumskygni.

Til næstu ferð

Farna lögtingsval vísti greitt at tey við flestu pengum, koma framat og høvdu tað væl lættari. Fyri nøkur av valemnum var tað ikki hugsingur um at vera í øllum miðlum, tí at tað var snøgt sagt ikki gjørligt, sum Hergeir Staksberg eisini hevur víst á.

So mítt uppskot er, viðvíkjandi komandi vali hetta:

1) Totalt forboð fyri lýsingum í tí almenna rúminum.

2) Greiðar reglur til miðlar fyri gjald av valgreinum. T.d. at bert tey sum sita skulu gjalda, og ikki nýggj valevni. Kanska ein serligan skatt á valgreinar.

3) Kvittanir fyri allar útreiðslur til lögtingsval SKULU fyriliggja fyri størst móguligt gjøgnumskygni

4) At tingfólk og valevni framleggja øll síni áhugamál, ognir, partabrøv o.s.fr. fyri størst móguligt gjøgnumskygni

Vil so ynskja okkum sum sita her í Føroyum og Løgtinginum góðan arbeidshug, tí hann fáa vit brúk fyri komandi tíðina.

Kaj Leo Holm
Johannesen
løgmaður

Ríkisveitingin skal nýtast til vælfærdartænastur

Samgongan hevur sett sær fyri at taka upp samráðingar við donsku stjórnina um at dagføra ríkisveitingina. Ført verður fram - ikki minst av andstøðuni - at landsstýrið ætlar at nýta ríkisveitingina til skattalættar. Men so er ikki. Endamálið við dagføringini av ríkisveitingini er at tryggja vælfærdartænastur í føroyska samfelagnum.

Ríkisveiting

Ríkisveitingin er grundleggjandi partur av samstarvinum í ríkisfelagsskapinum, ein rættur, sum er grundaður á avtalu millum Føroyar og Danmark. Ríkisveitingin er iskoyti til at figgja málsøki, ið Føroyar ikki hava endaliga yvirtikið, eitt nú heilsuverkið og partar av almannafelagnum. Ríkisveitingin er tískil eitt iskoyti til at veita borgarunum í Føroyum vælfærdartænastur. Upphæddin á ríkisveitingini er grundað á avtalu millum partarnar í ríkisfelagsskapinum, og samráðingar eru um ríkisveitingina á hvørjum árið.

Tað er uppgávan hjá landsstýrinum at tryggja føroyingum tænnastur, sum kunnu javnmetast við tænnastustøðið í grannalondunum. Landskassin hevur hall, og vælfærdartænnasturnar eru undir trýsti, tí útreiðslurnar til vælfærdarøkið vaksa. Skulu vit varðveita eitt nøktandi tænnastustøðið, er neyðugt við figging. Men tá ið ríkisveitingin er prístalsviðgjørd síðani 2002, merkir tað í roynd og veru, at ríkis-

veiting hevur mist og missir virði. Tí hava vit valið millum at lækka tænnastustøðið ella finna figging aðrastaðni.

Landsstýrið ætlar tí, at ríkisveitingin skal dagførast, so ríkisveitingin frameftir fylgir prístalinum. Løgmaður hevur tí sent danska forsætismálaráðharranum, Helle Thorning Schmidt skriv, har hann boðar henni frá, at landsstýrið ynskir at taka upp samráðingar um at dagføra ríkisveitingina. Landsstýrismaðurin í figgjarmálum fer í næstum undir hesar samráðingar, og ein prístalsviðgerð veldst um úrslitið av hesum samráðingum.

Skattalættin

Føroyar hava eitt av heimsins hægstu skattatrýstum á lønum. Samgongan hevur tí sett sær fyri at umskipa skattaskipanina og veita ein skattalætta, so tað loysir seg betri at arbeiða, og føroysku familjurnar fáa eitt størri figgjarligt rásarúm.

Skattalættin skal eins og alt annað figgjast. Ætlanin er, at skattalættin skal verða knýttur at pensjónsnýskipanini, við at inngjaldið til pensjónir verður skattað, heldur enn útgjaldið.

Eg skilji væl at fakfeløgini reagera, tí tað snýr seg um pensjónsviðurskiptini hjá øllum føroyingum. Eg skal tó vissa øll um, at farið verður ikki fram í óðum verkum, og at málið verður viðgjørt væl og virðiliga, áðrenn nøkur umskipan verður sett í verk.